

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Sanatsal Yönelimler ve Ekolojik Sanat

Doç. Dr. Şule EGÜZ

Doç. Dr. Şule EGÜZ

**Sosyal Bilgiler Eğitiminde
SANATSAL YÖNELİMLER VE EKOLOJİK SANAT**

ISBN 978-625-5704-73-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık
1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46821

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Sanat; yaratıcılığı, eleştirel düşünmeyi, kültürel farkındalığı, iş birliğini ve duygusal refahı teşvik eden kapsamlı bir müfredatın ayrılmaz bir parçasıdır. Okullar, sanatı sınıfa entegre ederek öğrencilere, onları hayatın çeşitli yönlerinde başarıya hazırlayan çok yönlü bir eğitim sağlayabilirler. Bu doğrultuda eğitimciler ve öğrenciler sanatı yorumlamak ve değerlendirmek için görsel düşünme stratejilerini ve kaynak analizi tekniklerini kullanabilirler. Bu bağlamda umut verici bir uygulama olan kültürel ve çevresel açıdan duyarlı sanat entegrasyonu, Sosyal Bilgiler eğitimcileri tarafından dikkate alınmayı hak etmektedir.

Özellikle ekolojik alandaki sorunlara daha etkili ve daha anlamlı çözümler üretmek için sanatın ve Sosyal Bilgilerle iş birliği içinde olması önemlidir. Bilindiği üzere geniş disiplinlerarası bilgiden yararlanan ve hem kalbe hem de zihne hitap eden ekolojik sanat (eko-sanat), ekosistemlerin fiziksel, biyolojik, kültürel, politik ve tarihsel yönleri arasındaki karşılıklı ilişki ağını ele alan ekolojik bir etik ve sistem teorisine dayanmaktadır. Eko-sanat, bilinç yükseltme olanağı yaratır ve bu yeni farkındalığın gerçek durumlara nasıl uygulanacağına dair yaşanmış bir örnek sunar, fiziksel bir kültür oluştururken aynı zamanda pratik kullanım ve deneyim yoluyla soyut teorileri, ilkeleri ve inançları güçlendirir. Dolayısıyla ekolojik yönelimli bir Sosyal Bilgiler eğitimi, sistem düşüncesine ve insanların, insandan öte dünyanın, teknolojinin ve ekonominin birbirine bağlılığının ekosantrik değerine dayalı bir paradigmayı teşvik eder.

Paylaşılan deneyimlerde, kimlik ve ekolojik duyarlılık gelişimi hayati önem taşır. Özellikle, sanatın hayal gücü yaratma yeteneği, daha sürdürülebilir bir gelecek için iş birliğine dayalı yeni kapılar açabilir. Bu bağlamda eleştirel düşünmeyi, anlamlı katılımı, tarihsel, toplumsal ve çevresel temaların daha derinlemesine anlaşılmasında Sosyal Bilgiler içeriğindeki sanatın rolünü inceleyen bu araştırma, özellikle bu ders özelinde sanat ve eko-sanatın kullanılmasının çevre bilincinin gelişmesine; doğayla duygusal ve entelektüel bağlantılar kurma noktasında kapsamlı bir argüman sunmaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanma ve yayın sürecinde bana duydukları güvenle her zaman yanımda olan, destekleri ve sevgileriyle motivasyonumu artıran aileme teşekkür ediyorum. Ayrıca bu çalışmayı, tüm sevinçlerimin yarım, tüm başarılarımla onsuza anlamsız olabileceğini bundan tam bir yıl önce kaybıyla bana öğreten canım babama ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

1. BÖLÜM SANAT VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Sanat	1
Sanatsal Alanlar ve Sosyal Bilgiler.....	3
Resim, Grafik, Seramik (Görsel Plastik Sanatlar)	4
Müzik (İşitsel Sanatlar)	8
Edebi Sanatlar, Roman, Hikâye, Şiir, Tiyatro Eserleri (Yazınsal Sanatlar)	11
Sinema Filmi, Fotoğraf, Video (Görüntü Sanatları)	21
Dans ve Drama (Sahne Sanatları)	31
Opera (İşitsel ve Sahne Sanatları).....	35
Mimarlık (Yapı Sanatı).....	37
Sanat Eğitimi	39
Sanatın Eğitimdeki Rolü	42
Sanatsal Etkinlik	45
Sanat ve Sosyal Bilgiler Eğitimi.....	50
Sosyal Bilgiler Programında Sanat	54
2018 Sosyal Bilgiler Programı ve Ders Kitaplarında Sanat	55
2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Eğitim Modeli Sosyal Bilgiler Programında Sanat	57
Sosyal Bilgilerde Sanatsal Modaliteler	61
Resim Tarihi	61
Heykel Kùltürleri	61
Dijital Medya ve Coğrafya.....	62
Sosyal Bilgilerde Sanatsal Yönelimler	62
Harita Yapımı, Poster ve Kolaj Çalışmaları	62
Tarihi Canlandırmalar, Dramatizasyon, Hikâye Anlatımı.....	65
Fotoğraf, Kısa Film ve Görsel Medya Kullanımı	67
Sanatsal Projelerle Tarihi Olay ve Kişilerle Empati Kurma.....	70
Sosyal Bilgiler Eğitiminde Sanat Temelli Pedagojiler	73

2. BÖLÜM ÇEVRE

Çevre	76
Çevre Eğitimi	77
Çevre Eğitimi Kapsamındaki Okuryazarlıklar	80
Ekolojik Okuryazarlık.....	81
Eko-Medya Okuryazarlığı.....	85
Atık Yönetimi Okuryazarlığı.....	86

Çevre Bilinci	88
Sürdürülebilir Yaşam ve Geri Dönüşüm	91
Çevresel Estetik ve Etik.....	96
Sanatta Çevreci Yaklaşımlar	101
Eko-Bilincin Eylem Alanı: Ekolojik Sanat	101
Diriltme ve Islah Projeleri Kapsamında İyileştirici Sanat	103
Ekofeminist Bir Sanat Pratiği Olarak Bakım, Onarım ve Restorasyon Sanatı	104
Çevre Eğitimi ve Sosyal Bilgiler.....	106
Çevresel Vatandaşlık	108
Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Çevre Eğitimi.....	112
Sosyal Bilgilerde Çevresel Sorunlar Üzerine Yaratıcı Eko-Sanat Projeleri.....	114

3. BÖLÜM

EKO-BİLİNCİN EYLEM ALANI: EKOLOJİK SANAT

Eko-Bilincin Eylem Alanı: Ekolojik Sanat	117
Ekolojik Sanatın Tarihçesi	121
Eko-Sanat Eğitimi.....	124
Ekolojik Sanatta Atık Nesnelerin Kullanımı: Geri Dönüştürülmüş Sanat.....	127
Ekolojik Sanat Yapan Sanatçılar ve Çalışmalarından Örnekler.....	132
Agnes Denes.....	132
Joseph Beuys.....	135
Alaattin Kirazcı	136
Jockie Brookner	138
Lynne Hull	139
Andy Goldsworthy	140
Olafur Eliasson.....	142
Ekolojik Sanat ve Sosyal Bilgiler Eğitimi	143
Sonuç.....	147

Kaynakça	149
-----------------------	-----

İnternet Kaynakları	178
---------------------------	-----

Dizin	179
--------------------	-----

1. BÖLÜM

SANAT VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

1. Sanat

İnsanlık, içinde yaşadığı doğada hayatta kalabilmek için doğanın bütün olumsuz koşullarıyla mücadele ederken, bir yandan da geliştirdiği tekniklerle zaman içinde zihinsel olarak da gelişir. Bu gelişim ile doğru orantılı olarak sanatsal birtakım yaratımlara da hayat vermeye başlar. Bu anlamda sanat yaratıcı bir süreçtir. Dolayısıyla her birey ve tarihsel dönem kendine has olduğundan yaratma süreçleri de farklılık gösterir. Köken olarak sanat kelimesinin Arapça “sanea” fiilinin kökünden geldiği bilinmektedir. Sanea fiili “bir işi yapmak” anlamına gelmektedir. Sanat sözcüğü de sadece insan yaratımı olan eserler için kullanılmakla birlikte dilimize geçerek Türkçeleşmiştir (Şişman, 2011). Ancak bu köken, sıradan ve günlük bir eylemi anlatmaktan daha fazlasını içerir. Bu bağlamda sanat, insanın yaratıcı bir eylemi ve kendini anlatma yollarından birini temsil eder (Tuğan, 2018). Sanat, insan düşünceleriyle onun yaşadığı çevre, doğa ve toplum arasında yer alan bir kavramdır (Uçan, 1997). Kültürel bir taşıyıcı olan sanat, geçmişe ve bugüne dair anlayışımızı şekillendirir; eşitlik, toplum ve bireysel kimlik gibi karmaşık sosyal konuları ele alır (Boughton, 2004). Çözölmek üzere problem icat eden bu kavram; bireylerde yaratıcı düşünce, yerinde ve anında karar verme, değerlendirme ve sonuç alma becerisini geliştirir. Ayrıca sanat mevcut kültürel çeşitliliği keşfetmek ve vurgulamak için de meraklılarına çok çeşitli olanaklar sunar. Böylece müsterek ve karşılıklı sevgi bağı kurulması için yapılması gerekenleri araştırmayı teşvik eder, duyarlılığı ön plana çıkarır (Özsoy, 2003). Bu anlamda yaşamın hayati bir parçası olan sanat, sosyal hayata katkıda bulunur; sanat aracılığıyla öğrenciler yaşam hakkında sağlıklı bilgi edinir (Freedman, 2000). Çünkü sanat, tarih, doğa ve insanlarla ilgili sürekli bilgi akışı sağlar ve onlarla iletişim kurar. Bu bağlamda zihinde yorumlanan duygular, ses ve sözlerle biçimlenerek bir taş kütleli anlamlı bir nesneye, notalar bir müziğe, boyalar ise güzel bir resme dönüşür ve sanatsal bir yorum kazanır (Yılmaz, 2005). Sanat, en azından bir süreliğine farklı bir zihinsel manzarada yaşamamızı sağlamak için, hayatı alışıldık bir kavramsal filtreden